



Öğrenci ve Öğretim Elemanları Görüşlerine Göre Mesleki Teknik Eğitimin Sorunları ve Çözüm Önerileri: Sinop Üniversitesi Örneği ¹

Z. Eren²

Öz

Mesleki teknik eğitimin sorunları ve çözüm önerilerinin öğrenci ve öğretim elemanı görüşlerine göre değerlendirilmesi ve çözüm önerilerinin ortaya konulmasının amaçlandığı bu araştırma tarama modelinde olup nitel araştırma yaklaşımı ile yürütülmüştür. 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde gerçekleştirilen araştırmaya Sinop Üniversitesi Meslek Yüksek Okulundan 65 öğrenci, 7 öğretim elemanı destek vermiştir. Araştırmanın verileri yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış ve toplanan veriler betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmada öğrencilere geriye dönük olarak hem meslek lisesi eğitimleri hem de meslek yüksekokulu eğitimlerine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, meslek yüksekokuluna devam eden öğrenci profili belirlenmiştir. Buna göre katılan 65 öğrencinin tümü meslek lisesi çıkışlıdır. 65 öğrencinin 34'ü sınavsız geçişle, 31'i YGS puanı ile yerleşmiştir. Katılımcı öğrenciler, en çok meslek sahibi olmak amacıyla, ailelerinin isteğiyle ve akademik liselerde zorlanacakları için meslek lisesini tercih etmiştir. Lise eğitimleri sırasında öğrencilerin çoğunluğu dershaneye devam etmemiştir. Lisede aldıkları eğitimin LYS, YGS gibi sınavlarda yeterli puanı alabilecekleri nitelikte olmadığını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki teknik eğitim, meslek yüksekokulu, mesleki eğitim sorunları, genç işsizliği.

The Problems of Vocational Technical Education and Solution Suggestions According to the Opinions of Students and Instructors: The Case of Sinop University ¹

Abstract

This research, which aims to evaluate the problems and solution proposals of vocational technical education according to the opinions of students and instructors, and to reveal solution proposals, is in the scanning model and was carried out with a qualitative research approach. 65 students and 7 lecturers from Sinop University Vocational School supported the research carried out in the fall semester of 2016-2017 academic year. The data of the research were collected by semi-structured interview technique and the collected data were subjected to descriptive and content analysis. In the research, questions were asked to the students about both vocational high school education and vocational school education retrospectively. According to the findings obtained in the research, the profile of the student attending the vocational school was determined. Accordingly, all of the 65 participating students are from vocational high schools. Of the 65 students, 34 were placed without an exam, and 31 with a YGS score. Participating students preferred vocational high school in order to have the most profession, at the request of their families, and because they would have difficulties in academic high schools. During their high school education, most of the students did not attend private teaching institutions. They stated that the education they received in high school was not qualified enough to get enough points in exams such as LYS and YGS.

¹ 9. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde (IX. International Congress of Educational Research) bildiri olarak sunulmuş ve bildiri özetleri kitabında özeti yayınlanmıştır (9-11 Mayıs 2017, Ordu, Türkiye)

² Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Sinop/ Türkiye, erenzeynep2021@gmail.com OD: <https://orcid.org/0000-0001-9748-6972>

Anahtar Kelimeler: Vocational technical education, vocational school, vocational education problems, young-unemployment.

Makale Geçmişi	Geliş: 19. 12. 2021	Kabul:30.12.2021	Yayın:31.12.2021
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atf	Eren, Z. (2021). Öğrenci ve öğretim elemanları görüşlerine göre mesleki teknik eğitimin sorunları ve çözüm önerileri: Sinop Üniversitesi örneği. <i>Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı Dergisi (USMAD)</i> , 1 (1), 89-108.		

Giriş

Ülkelerin kalkınmasında ve gelişmesinde yetişmiş nitelikli insan gücü kaynağının önemi yadsınamaz bir gerçekliktir. İnsan kaynağının geliştirilmesinde özellikle teknik bilgi ve becerilerin kazandırılarak *ara insangücü* kaynağının oluşturulmasında mesleki ve teknik eğitim önemli bir yer tutmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim, bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri, tavır ve meslek alışkanlıkları kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme süreci olarak açıklanabilir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Özkan, 2018). Bireyler mesleki ve teknik eğitim sayesinde yeni bir işe hazırlanabilecekleri gibi, mevcut mesleki bilgilerini güncelleyebilir, geliştirebilir ve yeni teknolojileri uyumları da sağlanabilir. Mesleki teknik eğitimin geliştirilmesinde başarının sağlanması için doğru adımların atılması, mevcut durumun doğru değerlendirilerek doğru ve gerçekçi hedeflerin konulması ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde kararlı adımların atılmasına bağlıdır.

Özellikle hızlı teknolojik değişim ve *Endüstri 4.0* döneminde yüksek teknoloji ve yapay zeka, nesnelerin interneti gibi gelişmeler, bu değişime ayak uydurabilecek ve bu yeni koşullarda üretim süreçlerine katılabilecek nitelikte insangücü yetiştirilmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla mesleki teknik eğitim süreçlerinin de bu gelişmeler doğrultusunda yapılandırılması gerekmektedir. Mesleki teknik eğitimin en temel amacı, bir mesleğin gerektirdiği en temel nitelikleri kazandırarak hem bireyin hem de ülkenin ve toplumun ihtiyaçlarının en etkili biçimde karşılanmasını sağlamaktır. Dolayısıyla mesleki eğitim ve istihdam ilişkisinin birbiri ile paralel biçimde yürütülebilmesi, uyum içinde olması, mesleki teknik eğitim alanların iş hayatına geçişte gerekli piyasa koşullarının oluşturulması, istihdam yaratılması da gereklidir. Aksi halde yetişmiş insan gücünün yetiştiği alanda iş olanaklarına sahip olmadığı bir toplumda, insan gücüne yapılan yatırımın da atılacağı açıktır. Mesleki teknik eğitimde başarı, inşa gücünün yetiştirildiği alanda iş olanaklarına sahip olarak çalışabilmesi ile ölçülebilir. Nitekim Büchel'e göre (2002) mesleki eğitimde başarılı olmuş bir kişi, edindiği mesleki formasyona ve yetkinliklerine karşılık gelen bir işte çalışan kişidir. Eğer birisi mesleki eğitimden sonra işsiz kalmış veya niteliklerine uygun olmayan geçici işlerde çalışıyor ise başarısız olmuş demektir. Sadece tek taraflı bakıldığında ya da gelişmiş ülkeler açısından bu doğru kabul edilebilir. Ancak sorun şudur ki, yetiştirilen iş gücü ile ülkenin ya da toplumun istihdam yaratma politikaları ve hedefleri arasında uyumsuzluk varsa, başka bir ifade ile mesleki teknik eğitimle kazandırılan yeterlikler kişinin işe geçiş süreçlerinde gerekli niteliklerle uyumuyorsa bu başarısızlık sadece kişiye nasıl mal edilebilir sorusu akla gelmelidir. Bu açıdan bakıldığında mesleki teknik eğitim geniş boyutları ile ele alınması gereken ve iyi planlamalar yapılması ve bu planların çok taraflı ve ülkenin tüm sektörlerini de işin içine katan bir bakış açısı ile ele alınması gerektiği açıktır.

Mesleki teknik eğitimi değerli kılan bir başka yön de genç işsizliğinin boyutlarının ve toplumsal maliyetlerinin daha fazla olmasıdır. Türkiye'de 2022 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 15-24 yaş grubunu oluşturan genç nüfusta işsizlik oranı %20,8, bu yaş grubunda işgücüne katılma oranı %43,0 olarak verilmiştir. TÜİK verilerine göre her beş gençten biri işsizdir. Ancak işsizlik oranlarının hesaplanmasında *geniş tanımlı işsizlik* ve *dar tanımlı işsizlik* olarak iki tür kavramdan bahsedilmektedir. Son dört hafta içinde iş başvurusu yapıp iki hafta içinde işe başlamaya hazır olan fakat iş bulamayanlar *dar tanımlı işsizliği* vermektedir. İş bulma ümidini tümünden yitirenler, iş

başvurusu yapmasa da çalışmaya hazır olanlar ve başvuru yapıp işe başlamaya hazır olmayanların eklenmesiyle geniş tanımlı işsizlik hesaplanmaktadır. Bu şekliyle hesaplandığında TÜİK tarafından açıklanan % 22,8 oranındaki dar tanımlı işsizliğin çok üzerinde % 31,8 oranıyla geniş tanımlı genç işsizlik bulunmaktadır. Eğitim düzeyinin artması, iş bulmanın zorlaşması ve ortalama ömrün uzamasıyla birlikte 35 yaşa kadar genç işsizlik takip edilmektedir. 15 - 34 yaş arasında TÜİK tarafından açıklanan dar tanımlı genç işsiz sayısı 2 milyon 379 bin iken aynı yaş grubunda geniş tanımlı genç işsiz sayısı 3 milyon 806 bine kadar çıkmaktadır (Genç İşsizler Platformu İşsizlik ve İstihdam Raporu, Kasım 2021). Mesleki teknik eğitime ilgi bir ölçüde genç işsizliğine çözüm üretmek açısından önemlidir. Yukarıda bahsedilen geniş tanımlı işsizlik rakamlarının TÜİK verilerine göre daha yüksek çıkmasının önemli sebeplerinden biri özellikle son yıllarda genç işsizliğinde *NEET (Not in Education, Employment or Training)* olarak adlandırılan ve ne eğitimde, ne stajda ne de işte olan ve artık iş aramaktan vazgeçmiş gençlerden kaynaklanmaktadır.

Dünyada ilk kez 1990'lı yılların sonunda kullanılan bu iktisadi kavram, 2017 Habitat'ta *ev genci* olarak adlandırılmıştır. Ev gençleri 18-24 yaş grubunda yer almaktadır. Her ne kadar OECD 15-19 ve 20-24 yaş aralığında iki bölüme ayırsa da tüm dünyada bu sayı gittikçe artmaktadır. Eurostat 2020 verilerine göre 20-34 yaş grubu olarak ölçülen bu gençlerin oranı Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde % 17,3 olarak ölçülmüştür. AB'de 20-34 yaşındakilerin ne istihdamda ne de eğitim ve öğretimde olanların 2020'deki oranı Hollanda'da %8,2'den İtalya'da %29,4 arasında değişmektedir (Eurostat, 2020). Türkiye'de ise bu oranın % 30,7 olduğu belirtilmektedir (Çakmakçı, 6 Mart 2021). Ne eğitimde ne de istihdamda olan, iş gücüne katılmayan ve iş aramayan ve girişimci olma konusunda düşük motivasyona sahip olan ev gençlerinin istihdamda ve hayata katılımı konusu tüm ülkelerde çözüm üretilmesi gereken bir sorun olarak görülmektedir ve mesleki teknik eğitime yönlendirilmeleri konusu en gerçekçi çözümlerden biri olarak görülmektedir. Nitekim Türkiye Ekonomistler Platformu Genel Sekreteri Ahmet Can genç işsizliğinin sebepleri arasında hem eğitsel hem toplumsal ve ekonomik sebeplere dikkat çekmiştir:

“....Genç işsizliğine, iktisadi açıdan baktığımızda son yıllarda yaşanan ekonomik büyümelerin asgari ücretlere tam olarak yansımaması, işverenlerin artan genç işgücü nedeniyle ucuz işgücünü tercih etmesi sonuç olarak; gençlerin iş piyasasına girmede ücrete bağlı bazı kararsızlıklar yaşamasına ve iş piyasası içerisinde istikrarlı bir şekilde çalışmalarına engel oluyor. Kamu ve özel sektör yatırımlarının gençlerimize yeni iş imkanları oluşturacak şekilde ilerlediğini söyleyebilmek ise çok güç. Diğer taraftan, kırsal kesimde yaşayan genç kızların erken yaşta eğitimlerini bırakarak ücretsiz aile işçisi olarak çalışması, aile geçimine katkıda bulunmak isteyen gençlerin, ileri emeklilik yaşını bahane ederek daha fazla ücret almak adına, sosyal güvencelerinden vazgeçmesi sonucu kayıt dışı kalmaları genç işsizliğin toplumsal sebepleri arasındadır. Özellikle ilköğretimi ya da lise eğitimini yarıda bırakıp çalışma hayatının içerisinde yer almaya çalışan gençlerin çağımızın gerektirdiği yeterli bilgi ve beceriye sahip olamamaları iş piyasasında tercih edilmemelerine neden olmaktadır.” (Ekonomistler Platformu, <http://www.ekonomistler.org.tr/arsivler/445>)

TÜİK 2020 iş gücü istatistiklerine göre, mesleki ve teknik eğitim mezunlarının iş gücüne katılım ve istihdam oranları diğer liselere göre daha yüksek, işsizlik oranında daha düşük olarak bulunmuştur. Lise mezunlarının Şubat 2020'de iş gücüne katılım oranı % 50,8, istihdam oranı % 42,5, işsizlik oranı % 16,3 olarak belirtilmektedir. Aynı dönemde mesleki eğitim mezunlarının ise iş gücüne katılım oranı % 62,4, istihdam oranı % 53,1, işsizlik oranı ise % 14,9 olarak belirtilmiştir (MEB, 2020). Bu durum, genç işsizliği açısından değerlendirildiğinde mesleki eğitim almış öğrencilerin işsizlik oranlarının diğer lise mezunlarına göre daha düşük olduğunu dolayısıyla genç işsizliği açısından en köklü çözüm yollarından birinin de mesleki eğitim olduğunun kanıtı olduğu düşüncesini güçlendirmektedir. Gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin ekonomik açıdan karşılaştırılmasında en büyük fark yaratan bileşenlerden biri, gelişmiş ekonomilerin daha iyi yetişmiş, nitelikli ve iş piyasalarının beklentilerine ve özellikle de güncel teknolojik koşullarına uygun daha fazla nitelikli insan gücüne ve elbette bu insan gücü kaynağının çalışabileceği daha geniş istihdam olanaklarına sahip olmalarıdır. Bu sebeple tüm gelişmiş ülkelerin insangücü planlamaları ile eşgüdümlü biçimde sadece akademik eğitimi değil mesleki teknik eğitimi de destekledikleri, gelecek projeksiyonları yaptıkları, güçlü ve işlerliği olan mesleki teknik eğitim sistemleri oluşturdukları görülebilir.

Mesleki teknik eğitim söz konusu olduğunda genel olarak üç tür modelden bahsedilebilir. Bunlar zorunlu eğitime dayalı *tam zamanlı eğitim modeli*, *çıraklık modeli* (ikili-dual model) ve her ikisinin birlikte kullanıldığı *karma model* olarak adlandırılabilir. (Keating, Medrich, Volkoff, ve Perry, 2002). Genellikle ülkeler kendi ihtiyaçları, öncelikleri ve ülke koşullarına göre tam zamanlı ya da çıraklık modelinden birinin daha ağırlıklı olduğu, ancak her ikisinin de sistemin içinde bir şekilde entegre edildiği bir model benimsemektedirler. Zorunlu eğitime dayalı *tam zamanlı modelde* mesleki ve teknik eğitim genellikle zorunlu eğitime dayalı olarak bir meslek okulu içinde bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumları kazandırmaktan oluşur. Bu modelde eğitim süreçleri teorik ve uygulamalı eğitim birlikte sürdürülürken, buna ek olarak belirli süreli staj ve uygulama olanakları ile desteklenir. Uygulamanın pekişmesi için anlaşmalı kurumlarda belirli dönemlerde staj yapılır. Stajın ne kadar süreyle ve ne şekillerde gerçekleştirildiği ülkelere ve meslek alanlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu süreç sonrasında mezunlar iş yaşamına ya da yükseköğretime yönelebilirler. Devlet ve özel işletmelerin mesleki eğitim hususunda işbirliği yaptığı modele ise *çıraklık eğitim modeli* denilmektedir. İkili (*dual*) model olarak da tanımlanan bu modelde öğrenciler haftanın bazı günleri okullarda teorik eğitim alırken, bazı günlerde de işyerlerine giderek uygulama becerilerini geliştirmektedirler (MEB, 2018).

Ülkelerin kendi ortam ve koşulları, amaçları ve ihtiyaçları doğrultusunda oluşturdukları mesleki ve teknik eğitim modellerinin amaçları gibi temel bir takım ortak özellikleri olsa da yine de her ülkenin ve eğitim sisteminin kendisine özgü olduğu unutulmamalıdır. Mesleki eğitim, ülkelerin rekabet gücünün artırılmasında, kalite odaklı, eğitim-istihdam ilişkisine dayalı, sürdürülebilir büyümenin sağlanmasında, kaynakların etkin ve verimli kullanılmasında, hem özel sektör hizmetlerinin hem de kamu hizmetlerinin hızlı, etkin ve verimli sunulmasında önemli bir faktördür (Mesci ve Uzunbacak, 2019). Bu durum ülkelerin mesleki teknik eğitimi geliştirme ve desteklemede önemli atılımlar yapmalarına neden olmaktadır. Dolayısıyla dünya üzerinde pek çok ülkede mesleki teknik eğitimin geliştirilmesi temel hedeflerden biri olarak görülmektedir. Bununla birlikte farklı ülkelerde farklı mesleki teknik eğitim modelleri uygulanmaktadır. Örneğin Belçika, İsveç, Fransa ve İtalya gibi ülkelerde tam zamanlı mesleki teknik eğitim modeli uygulanmaktadır. Bu ülkelerde teorik ve uygulamalı eğitimin zorunlu eğitim çağının ardından örgün eğitim sistemi içinde verildiği değişik uygulamalar bulunmaktadır. Çıraklık eğitimi modeline Almanya, İsviçre, Danimarka ve Avusturya gibi ülkeler ağırlık vermektedir. Bunun yanı sıra ABD, Hollanda ve İngiltere gibi her iki modele ağırlık veren ülkeler de bulunmaktadır (MEB, 2018). Başarılı mesleki eğitim okul bağlamında öğrencilerin lise son sınıfa kadar okula devam etmesi; okul sonrasında da tam zamanlı istihdam veya yarı zamanlı istihdam-yarı zamanlı öğrenim görmeleri olarak tanımlanabilir (Anlezark, Karmel ve Ong, 2006). Genel anlamda meslek eğitiminin başarılı olmasında meslek okullarında nitelikli donanım olması, öğretmenlere nitelikli hizmet içi eğitim olanakları sunulması ve işletmelerdeki beceri geliştirme eğitimlerinin amacına uygun gerçekleşmesi, okullarla işletmeler arasında etkili işbirlikleri oluşturulması kritik başarı faktörleri olarak belirlenmiştir (Middleton, 1988; Mittendorff, Jochems, Meijers, ve den Brok, 2008 akt: Aycan, Kılıç, Karataylıoğlu, Tuncer, Biricik vd.,2012).

Mesleki teknik eğitimin geliştirilmesi kapsamında farklı ülkelerin kendilerine özgü sistemler oluşturduğu ve bunun kendi ihtiyaç ve beklentilerine ve ülke koşullarına göre düzenlendiği daha önce belirtilmiştir. Ancak bununla birlikte gelişmiş ülkelerin mesleki teknik eğitimi geliştirme ve önem verme konusunda benzer adımlar attığı görülebilir (Köseleci, 2012, 9-10): (1) Mesleki ve teknik eğitim ve öğretim sistemlerinin geliştirilmesi konusunda ortak stratejiler izlenmesi amacıyla birçok üst politika belgesi yayımlanması, (2) Hem bireylerin mesleki ve teknik becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmak hem de ülkeler arasında yenilik transferini kolaylaştırmak amacıyla uluslararası hareketliliğin teşvik edilmesi, (3) Genel ve mesleki eğitim arasındaki klasik katı sınırların yumuşaması, yapı ve içerik farklılıklarının azalması, (4) Mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim sonrasında yani önlisans seviyesinde gerçekleştirilmesi, (5) Bireye eğitime ilişkin kararlarını yeniden gözden geçirme olanağının tanınması amacıyla, genel ve mesleki eğitim arasında yatay ve dikey geçişlerin sağlanması, (6) Okuldaki teorik eğitim ile işyerlerindeki uygulamalı eğitimin birbirini tamamlayacak şekilde düzenlenmesi, (7) Meslek eğitimiyle ilgili tüm paydaşların meslek standartlarının belirlenmesi ve bu standartları kazandırmaya dönük öğretim programlarının uygulamaya konulması sürecine dahil edilmesi, (8) Yetişkinlere, mesleki gelişimlerini sağlayacak

olanaklar sunulması ve meslek alanına ilişkin bilgi ve becerilerinin sürekli güncellenmesi, (9) Hayat boyu öğrenmenin finansmanına yönelik mekanizmalar geliştirilmesi, (10) Mesleki ve teknik beceri kazanımı yoluyla dezavantajlı grupların/bireylerin eğitime ya da işgücüne dahil edilmesidir.

Meslekî eğitim alanında görülen küresel eğilimler maddeler halinde şöyle açıklanabilir (Cisco Research, 2011; Hoeckel, 2008; OECD, 2018; Yasin, Nur, Ridzwan, Ashikin ve Bekri, 2013; Wheelahan ve Moodie, 2016; <https://mestem.subu.edu.tr/page/turkiye-ve-dunya-da-mesleki-ve-teknik-egitimin-durumu>):

“...Öğrenciler meslekî ve teknik eğitim almaya daha erken yaşlarda başlamaktadır. Devlet ve toplum tarafından meslekî eğitime atfedilen “ikincil eğitim” algısı değişmektedir. Meslekî eğitim kurumları ile sektörler arasında kurulan iş birliğinin çerçevesi genişlemektedir. Meslekî eğitim öğrencilerinin işbaşı eğitim tecrübeleri artırılmaktadır. Genel eğitim ile meslekî eğitim arasındaki keskin ayırım zamanla azalmaktadır...”

Türkiye’de Mesleki Teknik Eğitim

Meslekî ve teknik eğitimin Türkiye eğitim tarihindeki yeri incelendiğinde 12. yüzyıldan günümüze kadar meslekî eğitimin farklı şekillerde gerçekleştirildiği görülmektedir. Cumhuriyet öncesi dönemde meslekî ve teknik eğitim, 12. yüzyıldan 18. yüzyıl sonuna kadar geleneksel usullerle esnaf ve sanatkâr teşkilatlarınca yürütülmüştür. Selçuklularda *ahilik* adıyla kurulan esnaf ve sanatkâr teşkilatı, Osmanlılar döneminde de bir süre devam etmiş daha sonra *lonca* ve *gedik* teşkilatlarına dönüşmüştür. Ahilik teşkilatı küçük esnaf, usta, kalfa ve çırakları içine alan, onların dayanışmaları kadar mesleklerini dürüstlük ve özenle yapmalarını, ayrıca eğitimlerini amaçlayan bir yapı olarak tanımlanmıştır (Yıldırım, 2017; Yılmaz, 2017). Türkiye’de Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından itibaren özel olarak ilgi gören mesleki teknik eğitimde zaman içerisinde, eğitim sistemine dahil edilmesi, temel kavram ve ilkelerinin oluşturulması gibi atılımlar sağlanmıştır. Mesleki teknik eğitimi ortaöğretim ve önlisans olmak üzere iki başlık altında incelemek mümkündür.

Ortaöğretimde Mesleki Teknik Eğitim

Türkiye’de ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı olarak Almanya modeline dayalı olarak geliştirilmiştir. Hali hazırda 2021-2022 öğretim yılında Türkiye’de mesleki teknik eğitimde 1.848.236 öğrenci eğitim görmektedir. Bu öğrencilerin okul türlerine göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki Teknik Eğitim Öğrencilerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı

Okul Türü	Öğrenci Sayısı
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1.381.441
Mesleki Eğitim Merkezi	250.932
Mesleki Açıköğretim Lisesi	72.558
Özel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	143.305
Toplam	1.848.236

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Türkiye geneli meslek öğrencisi istatistikleri, 2021-2022, <http://meslekiegitimharitasi.meb.gov.tr/ogrenci.php>

Tablo 1’de görüldüğü gibi, ortaöğretim düzeyinde mesleki teknik eğitim gören öğrenciler mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki eğitim merkezleri, mesleki açık öğretim ve özel mesleki ve teknik Anadolu liselerinde eğitim görmektedir. Görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, mesleki ve teknik Anadolu liseleri ve mesleki eğitim merkezlerinde öğrenimlerini sürdürmektedir. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde Anadolu teknik programı (ATP) ve Anadolu meslek programı (AMP) olmak üzere iki farklı program uygulanmaktadır. ATP genel olarak okul temelli eğitim sunmakta, öğrenciler dört yıllık eğitimleri boyunca 40 günlük iş yeri eğitimi almaktadırlar. AMP de ise uygulama ağırlıklı mesleki ve teknik eğitim sunulmakta, öğrenciler 12. sınıfta haftanın üç günü işletmelerde beceri eğitimi almaktadır. Ayrıca geleneksel çıraklık-kalfalık-ustalık eğitiminin sürdürüldüğü mesleki eğitim merkezlerinde (MEM) ise dört yıl boyunca öğrenciler haftanın bir günü okula devam ederken

diğer günler işletmelerde eğitimlerini uygulamalı ve gerçek iş ortamlarında sürdürmektedirler. Bu öğrencilere dört yıl her ay asgari ücretin üçte biri ücret ödenmekte ve öğrenciler iş sağlığı ve meslek hastalıklarına karşı sigortalanmaktadır. Mesleki eğitim merkezlerine kayıt için ortaokul mezunu olmak yeterli olup yaş sınırlaması yoktur. Bu eğitim türü Almanya'daki çıraklık eğitimi ile örtüşmektedir (MEB, Genç İşsizliği Azaltmak İçin Mesleki ve Teknik Eğitim, 7 Mart 2020).

Mesleki teknik eğitimin geliştirilmesi için özellikle son yıllarda birçok proje ve çalışmalar yürütülmüştür. Örneğin 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle Mesleki-Teknik Eğitimi Özendirme Programı çerçevesinde eğitime destek amaçlı *Meslek Lisesi Memleket Meselesi (MLMM) Projesi* başlatılmıştır. Proje ile meslek lisesi öğrencilerine eğitim bursu vererek onları desteklemek; staj desteği vererek, onların bilgi, beceri ve yetkinliklerini artırmak; koçluk sunarak onların kariyer gelişmelerine destek olmak amaçlanmıştır. Projenin başlamasıyla (2006-2007 öğretim yılı) meslek liselerinin tercih edilme oranında artışlar kaydedilmiştir. 2007-2008 öğretim yılı içinde meslek liselerine başvurulara %30 artış olduğu görülmüştür (MLMM, 2006). 2010 yılından itibaren genel liseler, Anadolu Liseleri (AL) ile Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerine (MTAL) dönüştürülmüştür. Dönüşüm sonucu, MTAL'lere devam eden öğrenci sayısı artmış olsa da fen, sosyal ve Anadolu liseleri daha çok talep görmeye devam etmiştir. 2014-2017 arasında orta öğretime öğrencilerin merkezi sınavla yerleştirilmesi de sorunların artmasına neden olmuştur. Başarılı öğrencilerin fen, sosyal bilimler ve AL'ye yönelimleri artmıştır. Nispeten akademik açıdan başarısı düşük öğrenciler mesleki ve teknik eğitim okullarında kümelenmiştir. Uygulama 2018-2019 eğitim-öğretim yılına kadar devam etmiştir. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) *Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Çalışma Grubu* raporunda mesleki ve teknik eğitim sisteminin ihtiyaç duyan herkesin erişimine açık olması ve çağın gerektirdiği çerçeve doğrultusunda kalitesinin artırılmasına yönelik stratejiler ve politikalar geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. *2023 Eğitim Vizyonu*, mesleki ve teknik eğitim için de yeni bir yol haritası ortaya koymuştur. Yeni harita sektöre duyarlı, ülkenin önceliklerine göre sürekli güncellenen dinamik bir mesleki eğitim inşası öngörürken, programların güncellenmesi, uygulama kapasitesinin artırılması, kaliteye yönelik izleme ve iyileştirme yapılması, sektörle iş birliklerinin güçlendirilmesi, yeni alanlarda eğitim seçeneği sunulması, sosyal entegrasyon ve kamu diplomasisine katkı sağlanması ve mezunların alanlarında çalışmalarının teşvik edilmesi olmak üzere yedi ana hedef belirlemiştir. Buna ek olarak MEB sektör işbirliklerini de gözden geçirmiş, özel sektörün katılımını artırmak için yeni bir işbirliği modeli geliştirerek uygulamaya koymuştur. Bu süreçte mesleki teknik eğitim alanında yapılan iyileştirmelerden bazıları, ülkedeki mesleki teknik eğitimin haritasının çıkarılması, eğitim verilen tüm alanlardaki sektörlerle işbirliği yapılması ve bu işbirliği kapsamında müfredatın güncellenmesi, döner sermaye kapsamında gerçekleştirilen üretimden yapılan yüzde 15'lik hazine kesintisinin % 1'e düşürülmesi, bazı Anadolu meslek lisesi programlarına sınavla öğrenci alınmaya başlanması, özel sektörün mesleki eğitim merkezi kurabilmesinin önünün açılması, kurum yöneticilerinin öncelikle alan öğretmenlerinden atanması, e-sınav imkânı ile usta öğretici sınavlarının yapılması, kalfalık-ustalık sınavlarının yılda altı kez yapılması ve teknokentler ile AR-GE işbirliklerinin başlatılması sayılabilir (MEB, Mesleğim Hayatım, 2.6.2020). 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda 25/12/2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Torba Kanun'la yapılan değişiklikle "kalfalık yeterliğini kazanan mesleki eğitim merkezi 12'nci sınıf öğrencilerine asgari ücretin yüzde ellisinden" ibaresi eklenmiştir. Kanun'da yapılan düzenleme ile mesleki eğitim merkezlerinde asgari ücretin net tutarının yüzde 50'si ödenmesi düzenlenmesi yapılmış (md.25/1) ve Mesleki eğitim merkezlerinde okuyan öğrencilere 11. sınıfın sonunda kalfalık belgesi, 12. sınıfın sonunda ise ustalık belgesi verilmesi hakkı tanınmıştır.

Yüksek Öğretimde Mesleki Teknik Eğitim: Meslek Yüksek Okulları

Türkiye'de önlisans düzeyinde mesleki teknik eğitim, ilk olarak 1974-1975 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yaygın eğitim kurumlarında başlamıştır. 1981 yılında Yükseköğretim Kurulunun kurulması ile ön lisans düzeyinde eğitim veren meslek yüksekokulları 1982 yılında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) bağlanmıştır (Mesci ve Uzunbacak, 2019; Özkan, 2018). 2547 sayılı YÖK Kanununa göre Meslek Yüksek Okulları (MYO) "*Belirli mesleklere yönelik nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan, yılda iki veya üç dönem olmak üzere iki yıllık eğitim öğretim sürdüren, önlisans derecesi veren bir yükseköğretim kurumları*" olarak tanımlanmıştır (md.3/1). Meslek yüksekokulları sanayi sektörü başta olmak üzere

ticaret, turizm ve hizmet sektörlerine nitelikli işgücü yetiştiren eğitim-öğretim kurumlarıdır (Alkan, Suiçmez, Aydınkal ve Şahin, 2014). Hali hazırda 2020-2021 öğretim yılında Türkiye’de devlet üniversitelerinde 877, vakıf üniversitelerinde 107 ve vakıf meslek yüksekokullarında 4 olmak üzere toplam 988 meslek yüksekokulu bulunmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2
Türlerine Göre Akademik Birim Sayıları (2020-2021)

Akademik Birim	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Vakıf Meslek Yüksekokulu		Toplam	
	Aktif	Pasif	Aktif	Pasif	Aktif	Pasif	Aktif	Pasif
Üniversite	127	2	73	1	4	-	204	3
Fakülte	1368	89	437	36	-	-	1805	125
Yüksekokul	264	34	79	20	-	-	343	54
Meslek Yüksek Okulu	877	35	107	4	4	-	988	39

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu istatistikleri, <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Tablo 2’de görüldüğü gibi 2020-2021 döneminde Türkiye’de 204 üniversite, 1805 fakülte, 343 yüksekokul varken 988 meslek yüksekokulu aktif biçimde eğitim öğretime devam etmektedir. Aynı dönemde YÖK istatistiklerine göre 3.114.623 önlisans (yüksekokul ve meslek yüksekokulu), 4.676.657 lisans, 343.569 yüksek lisans ve 106.148 doktora öğrencisi öğrenimine devam etmektedir (<https://istatistik.yok.gov.tr/>).

Üniversite çatısı altında çeşitli alanlarda meslek elemanı yetiştirmeyi amaçlayan bu kurumlara öğrenci alımında çeşitli dönemlerde farklı uygulamalar yapılmıştır. Daha önce belirtildiği gibi ilk olarak 1974-1975 eğitim öğretim yılında MEB çatısı altında yaygın eğitim kurumlarında başlayan mesleki eğitimler 1982 yılında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile YÖK’e bağlanmıştır. 2002 yılına kadar meslek yüksekokullarına öğrenci yerleştirme, merkezi sistem sınavı olan Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) puanı ile yapılmıştır. Bu puanın hesaplanmasında ortaöğretim başarı puanı da hesaplama katılmıştır. Ancak 10.07.2001 de 24458 nolu Resmi Gazete’de yayınlanan 4702 sayılı kanun ile yürürlüğe giren meslek liselerinden meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş uygulamasıyla 2002 yılında mesleki ve teknik ortaöğretimden meslek yüksekokullarına geçiş için ÖSS’ye girme zorunluluğu kaldırılmıştır (ÖSYM, 2002). Ancak uygulamada karşılaşılan sorunlar (kontenjanların dolmaması gibi) yasada yeniden bir düzenlemeyi gerektirmiştir.

2004 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’nda bir düzenleme ile, “...Sınavsız geçiş hakkı bulunmayan lise mezunları ile kendi alanları dışında tercih yapmak isteyen meslek lisesi mezunları Y-ÖSS puanları (sınavsız geçiş hakkı bulunan adayların, kendi alanlarında yerleştirilmeleri tamamlandıktan sonra boş kalan kontenjanlara) ile yerleştirilecektir.” hükmü getirilmiştir. Yapılan bu değişiklikte 2004-2005 eğitim-öğretim yılından itibaren meslek yüksekokullarına hem sınavsız geçiş hem de ÖSS (YGS) puanı ile gelen öğrenciler yerleştirilmiştir (Çağlar ve Türel, 2005). Bu durum meslek yüksekokullarında iki farklı kaynaktan gelen öğrenci grubu oluşturmuştur. Süreç içinde sınavsız geçiş yapan ve merkezi sınavla gelen öğrenciler arasında yapılan çeşitli karşılaştırmalarda sınavsız geçiş yapan öğrencilerde düşük akademik başarı, sosyo-ekonomik düzeylerde farklılıklar ve uyum güçlükleri, düşük eğitim kalitesi, sosyo-kültüre farklılıklar olduğunu ortaya koyan çeşitli araştırma bulguları bulunmaktadır (Alkan, Suiçmez, Aydınkal ve Şahin, 2014; Akyurt, Şahin, Demirbaş, Özkan, Gayef vd. 2008; Başaran Kazancı, Daştan, Yılmaz, Kolenoğlu ve Kadioğlu, 2010; Bekdemir, 2009; Çağlar ve Türel, 2005; Kelecioğlu, 2006; Küşat, 2014). Araştırma bulgularına göre sınavsız geçişin eğitim niteliklerini daha aşağıya çeken, ilerlemeyi zorlaştıran ve kaliteyi hem eğitim hem kurumsal kültür açısından düşüren bir nitelik taşıdığı ortaya konmuştur (Karagül, K., Karagül N. ve Doğan, 2011; Yorgancı, Kolçak, Terzioğlu, Kartal, ve Bilici, 2014). 2016 yılında 6764 sayılı torba kanunla 2547 sayılı kanunda yapılan değişiklikte sınavsız geçiş tümünden kaldırılmıştır. Hâlihazırda meslek yüksekokullarına merkezi sınavla yerleştirme yapılmakta ancak mesleki teknik eğitimden gelen ortaöğretim öğrencilerine ek puan/katsayı uygulaması yapılmaktadır.

Ülke kalkınmasında ara insan gücünün yetiştirilmesinde büyük önem taşıyan mesleki teknik eğitim, ülkemizde uzun yıllar üzerinde tartışılan ve geliştirilmesi için öneriler sunulan bir sorun alanıdır. *Mesleki ve Teknik Eğitimde Yapısal Arayışlar Çalıştayında* (2012) mesleki ve teknik eğitim sistemindeki sorunları ortaöğretimdeki okullaşma oranının düşüklüğü, meslek liselerinin itibarının giderek zayıflaması, meslek edinme beklentisinin üniversite seviyesine yükselmesi, üniversite başvurularında yerleştirme arasındaki açığın giderek artması, kız çocuklarının potansiyellerinin yeterince değerlendirilmemesi, artan işsizlik ve sanayide nitelikli iş gücünün yeterli olmaması olarak sıralanmıştır. Mesleki teknik eğitimin sorunları genel olarak sıralanması gerekirse, nitelik sorunu, eğitim sisteminin dışında düşünülmesi, devletin mesleki teknik eğitime ilişkin üst düzeyde bir politikasının olmaması, mali kaynakların yerel kaynaklardan sağlanması ve dolayısıyla mesleki teknik eğitimlerin yerel ihtiyaçlar üzerine kurgulanması, eğitim programı, öğretmen, alt yapı ve öğrenci nitelikleri konusunda ortak standartların bulunmaması olarak sayılabilir (Alkan, Suiçmez, Aydınkal ve Şahin, 2014; Akyurt, Şahin, Demirbaş, Özkan, Gayef vd. 2008; Başaran Kazancı, Daştan, Yılmaz, Kolenoglu ve Kadioğlu, 2010; Bekdemir, 2009; Çağlar ve Türel, 2005; Kelecioğlu, 2006; Küşat, 2014). Mesleki teknik eğitimin geliştirilmesi ve sorunlarının çözülmesi konusu ülkemizde güncelliğini korumaktadır. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı, meslek yüksekokulu öğrencileri ve akademisyenlerinin bakış açısına göre mesleki teknik eğitimin sorunlarını ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır. Buraya kadar yapılan açıklamalar doğrultusunda bu araştırmanın problem ve alt problemleri aşağıdaki gibidir:

- 1- Mesleki teknik eğitimi tercih eden öğrenci profili nasıldır?
- 2- Meslek yüksekokulu öğrencilerine göre mesleki teknik eğitimin gerçekleştirilme süreçleri; (a) (a) Mesleki teknik ortaöğretimde (b) meslek yüksekokulunda nasıldır? (mesleği sürdürmek için yeterlilik, ders içerikleri, eğitim-öğretim yöntemleri, staj olanakları)
- 3- Mesleki teknik eğitimin sorunları ve çözüm önerileri; (a) Meslek yüksekokulu öğrencilerine göre (b) meslek yüksekokulu akademisyenlerine göre nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Mesleki Teknik Eğitimin sorunları ve çözüm önerilerinin öğrenci ve öğretim elemanı görüşlerine göre değerlendirilmesi ve çözüm önerilerinin ortaya konulmasının amaçlandığı bu araştırma, tarama modelinde olup nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni ile gerçekleştirilmiştir. Durum deseninde bir duruma ilişkin ortam, bireyler, olaylar, süreçler gibi etkenler bütüncül bir bakış açısı ele alınır ve bunların araştırılan durumu nasıl etkilediklerine bakılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Durum çalışması; gerçek, araçsal ve işbirlikli olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Kuş, 2009). Bu çalışma gerçek durum çalışması olup, mesleki teknik eğitim öğrencilerinin öğretim süreçlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve çözüm önerileri geliştirmek üzere gerçekleştirilmiştir. Mesleki teknik eğitime ilişkin sorunlar öğrenci ve öğretim elemanları bakış açılarına göre incelenmiştir.

Çalışma Grubu

2016-2017 öğretim yılı güz döneminde gerçekleştirilen araştırmaya Sinop Üniversitesi Meslek Yüksekokulundan (MYO) 65 öğrenci ve 7 öğretim elemanı (akademisyen) olmak üzere toplam 72 katılımcı destek vermiştir. Katılımcıların %90,27'si (n:65) MYO öğrencisi, % 9,73'ü (n:7) MYO'da görev yapan akademisyenlerden oluşmaktadır.

Katılımcıların %20,83'ü (n:15) kadın, %79,16'sı (n:72) erkeklerden oluşmuştur. Öğrenci katılımcıların %18, 46'sı (n:12) kadın, %81,53'ü (n:53) erkeklerden oluşmuştur. Öğrenci katılımcıların tümü MYO ikinci sınıf öğrencisidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 27,69'u (n:18) makine, % 21,53'ü (n:14) elektrik, % 18,46'sı (n:12) coğrafi bilgi sistemi, % 10,76'sı (n:7) mekatronik, kültürel miras ve turizm ve çocuk gelişimi bölümlerindedir. Araştırmaya katılan

öğrencilerin % 81,53'ü (n:53) erkek, % 18,46'sı (n:12) kadınlardan oluşmuştur. Araştırmaya toplam 65 öğrenci destek vermiştir (Tablo 3).

Tablo 3
Araştırmanın Katılımcılarının Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Katılımcı Gruplar						
Öğrenci	12	16,66	53	73,61	65	90,27
Öğretim elemanı	3	4,16	4	5,55	7	9,73
Toplam	15	20,83	57	79,16	72	100,00
Öğrenci (Bölüm)						
Makine	-	-	18	27,69	18	27,69
Elektrik	-	-	14	21,53	14	21,53
Coğrafi Bilgi Sist.	-	-	12	18,46	12	18,46
Mekatronik	-	-	7	10,76	7	10,76
Kültürel Miras Tur.	5	7,69	2	3,07	7	10,76
Çocuk Gelişimi	7	10,76	-	-	7	10,76
Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
Öğretim Elemanı (Bölüm)						
Çocuk Gelişimi	3	42,85	-	-	3	42,85
Elektrik	-	-	2	28,57	2	28,57
Mekatronik	-	-	1	14,28	1	14,28
Elektronik ve otomasyon	-	-	1	14,28	1	14,28
Toplam	3	42,85	4	57,14	7	100,00

Tablo 3'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan akademisyenlerin tümü Öğretim Görevlisi unvanlıdır. Akademisyen katılımcıların % 42,85'i (n:3) çocuk gelişimi, % 28,57'si (n:2) elektrik, % 14,28'i (n:1) mekatronik, aynı şekilde % 14,28'i (n:1) elektronik ve otomasyon bölümlerinde görev yapmaktadır. Araştırmaya destek veren akademisyenlerin % 57,14'ü (n:4) erkek, %42,85', (n:3) kadındır. Toplam yedi akademisyen araştırmaya destek vermiştir. Sonuç olarak araştırmaya %23,83'ü (n:15), % 79,16'sı erkek ve %90,27'si (n:65) öğrenci, % 9,73'ü (n:7) akademisyen olmak üzere toplam 72 katılımcı destek vermiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak üzere hazırlanan veri toplama araçlarının oluşturulmasında öncelikle literatür taraması yapılarak soru havuzu oluşturulmuştur. Alanla özellikle mesleki teknik eğitim süreçlerinde karşılaşılan sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin yapılan araştırmalar incelenerek *Öğrenci Görüşme Formu* ve *Öğretim Elemanı Görüşme Formu* olmak üzere iki çeşit veri toplama aracı oluşturulmuştur.

Öğrenci Görüşme Formu.

Görüşme formunun ilk kısmında demografik veriler yer alırken ikinci kısmında mesleki eğitim veren bir okulu seçme nedenleri, MYO'ya meslek liselerinden gelen katılımcıların meslek lisesinde aldıkları eğitimi değerlendiren sorular yer almıştır: Lise eğitiminde üniversiteye hazırlık sürecinde dershaneden yararlanıp yararlanmadıkları, meslek lisesinde temel bilimler derslerinin yeterince verilip verilmediği, alanlarında teorik ve pratik dersleri yeterince alıp almadıkları, lisede aldıkları eğitimin üniversiteye hazırlık sürecinde ne düzeyde yararlı olduğuna ilişkin algıları, meslek lisesinden mezun olduktan sonra iş olanakları gibi sorular yer almıştır. Öğrenci görüşme formunun üçüncü kısmında meslek yüksekokulundaki öğretim süreçleri, MTE sorunları ve çözüm önerileri sorulmuştur.

Öğretim Elemanı Görüşme Formu

Veri toplamak üzere oluşturulan öğretim elemanı görüşme formu üç kısımdan oluşmuştur. İlk kısımda katılımcıların görev unvanları (Öğretim üyesi, öğretim görevlisi, okutman), cinsiyeti ve görev yaptıkları bölümler sorulmuştur. Görüşme formunun ikinci kısmında ortaöğretim düzeyindeki mesleki teknik eğitimin değerlendirilmesi, puan türü, başarı değerlendirme, örgütlenme süreçleri ile ilgili sorular yer alırken üçüncü kısmında meslek yüksekokulundaki öğretim süreçleri, istihdam koşulları, alınan eğitimin ve belgelerin işe yerleştirmedeki etkisi gibi konular, sorunlar ve çözüm önerileri sorulmuştur. Literatür taranarak oluşturulan görüşme formları uzman görüşüne (n:3) gönderilerek alan uzmanlarından görüş alınmış ve öneriler doğrultusunda yeniden düzenlenerek son hali verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde Sinop Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu'nda yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmanın verileri 2020 öncesi toplandığı için etik kurul onayı alınmamıştır. Bununla birlikte araştırmacı bilimsel etik ilkelere uygun davrandığını teyit eder. İlgili görüşmelerin yapılarak verilerin toplanması sırasında öğrenci katılımcılarla yapılan görüşmeler ortalama otuz dakika, öğretim elemanları ile yapılan görüşmeler kendi ofislerinde ortalama elli dakikada tamamlanmıştır. Toplanan veriler betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Kaydedilen görüşmeler deşifre edilerek metinlere dönüştürülmüş, her bir soru başlığı temalar olarak değerlendirilerek, alt temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Araştırmada geçerlik ve güvenilirlik için soruların oluşturulması aşamasında uzman görüşü alınmıştır (n:3). Araştırmanın sunumunda doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Ayrıca analizlerde farklı bir araştırmacı tarafından yapılan analizler arasında tutarlılık oranı hesaplanmıştır. Her iki analizci tarafından yapılan kategoriler ve temaların oluşturulması arasında tam tutarlılık sağlanmıştır.

Bulgular

Mesleki Teknik Eğitimi (MTE) Tercih Eden Öğrenci Profiline İlişkin Bulgular

Araştırmaya destek veren öğrencilerden mesleki teknik eğitimlerine ilişkin değerlendirmelerinden elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan 65 öğrencinin tümü meslek lisesi çıkışıdır. 65 öğrencinin 34'ü sınavsız geçişle, 31'i YGS puanı ile yerleşmiştir. Öğrenci katılımcıların mesleki teknik eğitimi tercih etme gerekçeleri incelendiğinde en çok meslek sahibi olmak amacıyla (n:46), ailesinin isteğiyle (n:12), diğer sebeplerle (n:10) ve diğer liselerde zorlanacakları için (n:6) meslek lisesini tercih ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcılar birden fazla sebep belirtmiştir (Tablo 4).

Tablo 4

Katılımcı Öğrencilerin Mesleki Teknik Eğitimi Tercih Etme Sebepleri

Tercih etme sebebi	Kadın	Erkek	Toplam
	n	n	n
Diğer liselerde zorlanacağı düşüncesi	0	6	6
Meslek sahibi olmak için	10	36	46
Ailesinin isteğiyle	-	12	12
Diğer sebepler	2	8	10
Toplam	12	62	74

Tablo 4'te görüldüğü gibi mesleki teknik eğitim almayı tercih eden öğrencilerin bu tür okulları tercih etmelerinde en büyük etken bir meslek sahibi olmaktır (n:46). Bunun dışında aynı katılımcı birden fazla sebep belirterek örneğin hem meslek sahibi olmak hem de ailesinin isteğiyle mesleki teknik eğitime yöneldiğini belirtmiştir. Nitekim öğrenci katılımcıların ikinci en yüksek tercih etme nedeni ailesinin isteği (n:12) olarak bulunmuştur. Diğer sebepler başlığı altında ailenin ekonomik durumunun başka bir yükseköğretim kurumunu seçmelerinde yeterli olmadığı, ailesinin başka bir şehirdeki eğitim için izin vermediği, aynı şehirde eğitime devam etme talebi gibi daha çok ekonomik ve sosyal sebepler belirtmiştir.

Araştırmada öğrenci katılımcılara, meslek lisesi sonrası eğitime devam etmek yerine meslek yüksekokuluna başladıkları dönemde kendileri için bir iş olanağı bulunsaydı yine de eğitime devam edip etmeyecekleri sorulmuştur. Bu konuda katılımcıların % 52,30'u (n:34) meslek lisesi sonrası işe yerleşme olsa da olmasa da eğitime devam edeceklerini, % 47,69'u (n:31) lise sonrası iş olanakları olsaydı meslek yüksekokulunda eğitime devam etmeyeceklerini belirtmiştir. Aynı şekilde daha üst düzey eğitime devam etme konusunda Dikey Geçiş Sınavı'na (DGS) girerek kendi alanlarında eğitimlerine devam etme konusundaki görüşleri de sorulmuştur. DGS'ye girip girmeme konusundaki soruya grubun %67,69'u (n:44) sınava gireceklerini, % 32,31'i girmeyeceklerini belirterek yanıt vermiştir. Dolayısıyla öğrencilerin çoğunluğunun eğitimlerini sürdürme konusunda gelecek idealleri olduğu söylenebilir. Aşağıda bazı olumlu ve olumsuz katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

“Çünkü üniversite ortamını görmek genelde kültür bakımından çok yararlı” (Ö8, erkek, kültürel miras ve turizm, 20 yaş)

“Lisede verilen eğitimin yetersiz olduğunu düşündüğüm için yüksekokulu okumak zorunda olduğumu düşündüm. Ama şimdi bunun da yetersiz olduğunu düşünüyorum. O yüzden daha yükseğini okumak lazım.” (Ö24, erkek, elektronik ve otomasyon, 34 yaş)

“Daha iyi bir eğitim alıp daha iyi işler yapabilmek için” (Ö32, kız, çocuk gelişimi, 21 yaş)

Mesleki Teknik Eğitimin Gerçekleştirilme Süreçlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcı öğrencilerin tümü daha önceki yıllarda meslek lisesinde eğitim almış öğrencilerden oluşmuştur. Tablo 5'te meslek lisesine ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 5

Katılımcı Öğrencilerin Mesleki Teknik Ortaöğretim Öğretim Süreçlerine İlişkin Görüşleri

Mesleki Yüksek Okulu		Kadın		Erkek		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Üniversiteye hazırlık döneminde bir dershaneye gittim.	<i>Evet</i>	4	6,15	11	16,92	15	23,07
	<i>Hayır</i>	8	12,30	42	64,61	50	76,92
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
Meslek Lisesinde yeterli düzeyde Temel Bilimler (Fizik, Kimya, Biyoloji, Matematik gibi) dersleri aldım.	<i>Evet</i>	3	4,61	12	18,46	15	23,07
	<i>Hayır</i>	9	13,84	41	63,07	50	76,92
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
Meslek Lisesinde alanımda yeterli düzeyde teorik ve pratik dersler aldım.	<i>Evet</i>	2	3,07	21	32,30	23	35,38
	<i>Hayır</i>	10	15,38	32	49,23	42	64,61
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
Meslek Lisesinde aldığım eğitim YGS ve LYS'de yeterince puan almamı sağlayacak nitelikte değildi.	<i>Evet</i>	11	16,92	50	76,92	61	93,84
	<i>Hayır</i>	1	1,53	3	4,61	4	6,15
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
Meslek Lisesinden alanımda yeterli bilgi ve donanımla mezun oldum.	<i>Evet</i>	2	3,07	19	29,23	21	31,30
	<i>Hayır</i>	10	15,38	34	52,30	44	67,69
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00

Tablo 5'te görüldüğü gibi, katılımcı öğrencilerin % 76,92'si (n:50) üniversiteye hazırlık dönemlerinde herhangi bir dershaneye gitmemiştir. Sadece %23,07'si (n:15) üniversiteye hazırlık için dershaneden yararlanmıştı. Katılımcı öğrencilerin % 76,92'si (n:50) meslek lisesinde yeterli düzeyde temel bilimler (fizik, kimya, biyoloji, matematik gibi) dersleri almadıklarını belirtirken % 23,07'si (n:15) bu dersleri yeterli düzeyde aldıklarını belirtmiştir. Araştırmaya destek veren öğrencilerin % 35,38'i (n:23) meslek lisesinde alanımda yeterli düzeyde teorik ve pratik dersler aldıklarını, % 64,61'i ise (n:42) almadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların % 93,84'ü (n:61) meslek lisesinde aldıkları

eğitimin yükseköğretim sınavlarında (YGS, LYS) yeterince puan almalarını sağlayacak nitelikte olmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 67,69'u (n:44) meslek lisesinden alanlarında yeterli bilgi ve donanımla mezun olduklarını; % 31,30'u (n:21) ise alanlarında yeterli bilgi ve beceriyi edinmeden mezun olduklarını belirtmiştir. Aşağıda katılımcıların doğrudan ifadelerinden örnekler verilmiştir.

“Alanımda lisede yeterli teorik ve pratik eğitim alarak mezun oldum. Çünkü öğretmenlerimiz alanında profesyonel kişilerdi ve iyi eğitim veriyordu” (Ö64, erkek, 20 yaş).

“Haftalık derslerin çoğu atölyede geçiyordu. Kültür derslerine yeterince önem verilmiyordu. Öyle ki ayda bir hoca değişiyordu” (Ö65, erkek, mekatronik, 23 yaş).

“Temel bilim dersleri azdı” (Ö20, erkek, makine, 21 yaş).

“Alan derslerinde aslında yeterince teori anlatıldı, uygulama azdı. Matematik, fizik, kimya gibi dersler az gösterilip mesleki dersler fazla olduğu için yeterli düzeyde değildi” (Ö22, kadın, çocuk gelişimi, 19 yaş).

Özetle öğrencilerin lisede aldıkları kültür derslerinin müfredat içindeki ağırlıkları ve niteliği üniversite eğitimlerini sağlamaktan uzak biçimde değerlendirilmektedir. Araştırmada katılımcı öğrencilerin meslek yüksekokulundaki eğitim öğretim süreçlerine ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Katılımcı Öğrencilerin Meslek Yüksek Okulu Öğretim Süreçlerine İlişkin Görüşleri

Mesleki Yüksek Okulu		Kadın		Erkek		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
MYO'da yeterli düzeyde Temel Bilimler (Fizik, Kimya, Biyoloji, Matematik gibi) ve kültürel dersleri almadım.	Evet	3	4,61	11	16,92	14	21,54
	Hayır	9	13,84	42	64,61	51	78,46
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
MYO'da yeterli düzeyde seçmeli ders olanağım yok.	Evet	8	12,30	15	23,07	23	35,38
	Hayır	4	6,15	38	58,46	42	64,62
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
MYO'da aldığım eğitim DGS'de (Dikey Geçiş Sınavı) yeterince puan almamı sağlayacak nitelikte değil.	Evet	5	7,69	7	10,76	12	18,46
	Hayır	7	10,76	46	70,76	53	81,54
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
-MYO'da aldığım eğitimde kendimi üniversite ortamında hissetmiyorum.	Evet	11	16,92	45	69,23	56	86,15
	Hayır	1	1,53	8	12,30	9	13,85
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
MYO'da alanımda yeterli düzeyde teorik ve pratik dersler almıyorum.	Evet	3	4,61	21	32,30	24	36,93
	Hayır	9	13,84	32	49,23	41	63,07
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
MYO'da aldığım derslerle kendimi işe hazır hissetmiyorum	Evet	12	18,46	44	67,69	56	86,15
	Hayır	-	-	9	13,84	9	13,85
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00
KPSS'de (Kamu Personeli Seçme Sınavı) mesleki bilgilerinize göre sınav yapılmalı mı?	Evet	10	15,38	13	20,00	23	35,38
	Hayır	2	3,07	40	61,53	42	64,62
	Toplam	12	18,46	53	81,53	65	100,00

Tablo 6'da görüldüğü gibi, katılımcı öğrencilerin % 78,46'sı (n:51) meslek yüksekokulunda yeterli düzeyde temel bilimler (fizik, kimya, biyoloji, matematik gibi) ve diğer kültürel dersleri almadığını belirtmiştir. Katılımcı öğrencilerin % 64,62'si (n:42) meslek yüksekokulunda yeterli düzeyde seçmeli

ders olanağı olduğunu, % 35,38'si (n:23) olmadığını belirtmiştir. Katılımcı öğrencilerin % 81,54'ü (n:53) meslek yüksekokulunda aldığı eğitimin Dikey Geçiş Sınavında (DGS) yeterince puan almasını sağlayacak nitelikte olmadığını belirtmiştir. Katılımcı öğrencilerin % 86,15'i (n:56) meslek yüksekokulunda aldığı eğitim sürecinde kendisini üniversite ortamında hissetmediğini belirtmiştir. Katılımcıların % 63,07'si (n:41) meslek yüksekokulunda alanlarında yeterli düzeyde teorik ve pratik dersler aldıklarını, ancak %86,15'i (n:56) meslek yüksekokulunda aldıkları derslerle kendilerini işe hazır hissetmediklerini belirtmiştir. Araştırmada öğrenci katılımcılara Kamu Personeli Seçme Sınavı'nda (KPSS) meslek dersleri içeriğine göre sınavın yapılması konusundaki fikirleri de sorulmuştur. Katılımcı öğrencilerin % 35,38'i (n:23) yapılabilir derken %64,62'si (n:42) yapılmaması gerektiğini belirtmiştir.

Mesleki Teknik Eğitimin Sorunları ve Çözümlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcılara mesleki teknik eğitimin sorunları ve çözüm önerileri sorulmuştur. Öğrenci katılımcıların (n:65) ve akademisyenlerin (n:7) mesleki teknik eğitimdeki ortak sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

Katılımcı Öğrenci ve Akademisyenlere Göre Mesleki Teknik Eğitimin Sorunları

Mesleki Teknik Eğitimin Sorunları		Kadın		Erkek		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Meslek eğitimine yeterince değer verilmemesi	Akademisyen	3 (3)	100,00	4 (4)	100,00	7 (7)	100,00
	Öğrenci	12 (12)	100,00	51 (53)	96,22	63 (65)	96,92
	Toplam	15 (15)	100,00	55 (57)	96,49	70 (72)	97,22
İşe yerleştirme /bulma olanaklarının az olması	Akademisyen	3 (3)	100,00	4 (4)	100,00	7 (7)	100,00
	Öğrenci	12 (12)	100,00	50 (53)	94,33	62 (65)	95,38
	Toplam	15 (15)	100,00	54 (57)	94,73	69 (72)	95,83
Meslek bilgisi öğretmenlerinin alanlarında yetersizliği	Akademisyen	2 (3)	66,66	4 (4)	100,00	6 (7)	85,71
	Öğrenci	12 (12)	100,00	49 (53)	92,45	61 (65)	93,84
	Toplam	14 (15)	93,33	53 (57)	92,98	67 (72)	93,05
Müfredat yetersizliği	Akademisyen	3 (3)	100,00	3 (4)	75,00	6 (7)	85,71
	Öğrenci	11 (12)	91,66	48 (53)	90,56	59 (65)	90,76
	Toplam	14 (15)	93,33	51 (57)	89,47	65 (72)	90,27
Staj ve uygulama olanaklarının yetersizliği	Akademisyen	1 (3)	33,33	2 (4)	50,00	3 (7)	42,85
	Öğrenci	9 (12)	75,00	51 (53)	96,22	60 (65)	92,30
	Toplam	10 (15)	66,66	53 (57)	92,98	63 (72)	87,50
Araç-gereç yetersizliği	Akademisyen	3 (3)	100,00	3 (4)	75,00	6 (7)	85,71
	Öğrenci	5 (12)	41,66	47 (53)	88,67	52 (65)	80,00
	Toplam	8 (15)	53,33	49 (57)	85,96	57 (72)	79,16
Öğretim elemanlarının alanlarında yetersizliği	Akademisyen	0 (3)	0	0 (4)	0	0 (7)	0
	Öğrenci	11 (12)	91,66	39 (53)	73,58	50 (65)	76,92
	Toplam	11 (15)	73,33	39 (57)	68,42	50 (72)	69,44
Yurt ve barınma olanaklarının yetersiz olması	Akademisyen	1 (3)	33,33	1 (4)	25,00	2 (7)	28,57
	Öğrenci	10 (12)	83,33	37 (53)	69,81	47 (65)	72,30
	Toplam	11 (15)	73,33	38 (57)	66,66	49 (72)	68,05
Altyapı yetersizliği	Akademisyen	3 (3)	100,00	4 (4)	100,00	7 (7)	100,00
	Öğrenci	4 (12)	33,33	29 (53)	54,71	33 (65)	50,76
	Toplam	7 (15)	46,66	33 (57)	57,89	40 (72)	55,55

Finansman yetersizliği	Akademisyen	3 (3)	100,00	4 (4)	100,00	7 (7)	100,00
	Öğrenci	1 (12)	8,33	28 (53)	52,83	29 (65)	44,61
	Toplam	4 (15)	26,66	32 (57)	56,14	36 (72)	50,00
Staj sırasında okul tarafından yeterince denetim yapılmaması	Akademisyen	0 (3)	0	1 (4)	25,00	1 (7)	14,28
	Öğrenci	10 (12)	83,33	24 (53)	45,28	34 (65)	52,30
	Toplam	10 (15)	66,66	25 (57)	43,85	35 (72)	48,61
Piyasa koşullarıyla uyumsuzluk	Akademisyen	3 (3)	100,00	3 (4)	75,00	6 (7)	85,71
	Öğrenci	12 (12)	100,00	12 (53)	22,64	24 (65)	36,92
	Toplam	15 (15)	100,00	15 (57)	26,31	30 (72)	41,66
Stajda iş alanı dışında işler yaptırılması	Akademisyen	0 (3)	0	1 (4)	25,00	1 (7)	14,28
	Öğrenci	11 (12)	91,66	8 (53)	15,09	19 (65)	29,23
	Toplam	11 (15)	73,33	9 (57)	15,78	20 (72)	27,77

Tablo 7’de görüldüğü gibi araştırmada mesleki teknik eğitimdeki en öncelikli sorun mesleki eğitime yeterince değer verilmemesi olarak bulunmuştur. Akademisyenlerin tümü (n:7), öğrencilerin %96,92’si (n: 63) ve tüm katılımcıların %97,22’s, (n:70) mesleki teknik eğitime değer verilmediğini ve algısının olumsuz olduğunu belirtmiştir. Kadın katılımcıların tümü (n:12) ve erkek katılımcıların % 96,49’u (n:55) bu görüştedir. Araştırma bulgularına göre ikinci sıradaki sorun işe yerleştirme ya da iş bulma olanaklarının az olması olarak bulunmuştur. Akademisyenlerin tümü (n:7), öğrencilerin %95,68’i (n: 62) ve tüm katılımcıların %95,83’ü, (n:70) işe yerleştirme ya da iş bulma olanaklarının az olduğunu belirtmiştir. Kadın katılımcıların tümü (n:12) ve erkek katılımcıların % 94,73’ü (n:54) bu görüştedir. Araştırma bulgularına göre üçüncü sıradaki sorun meslek bilgisi öğretmenlerinin alanlarında yetersizliği olarak bulunmuştur. Akademisyenlerin % 85,71’i (n:6), öğrencilerin %93,84’ü (n: 61) ve tüm katılımcıların % 93,05’i, (n:67) meslek bilgisi öğretmenlerinin alanlarında yetersiz olduğunu belirtmiştir. Kadın katılımcıların % 93,33’ü (n:14) ve erkek katılımcıların % 92,98’i (n:67) bu görüştedir. Araştırma bulgularına göre dördüncü sıradaki sorun müfredat yetersizliği olarak bulunmuştur. Akademisyenlerin % 85,71’i (n:6), öğrencilerin %90,76’sı (n: 59) ve tüm katılımcıların % 90,27’si, (n:65) müfredatın yetersiz olduğunu belirtmiştir. Kadın katılımcıların % 93,33’ü (n:14) ve erkek katılımcıların % 89,47’si (n:65) bu görüştedir. Araştırma bulgularına göre beşinci sıradaki sorun staj ve uygulama olanaklarının yetersizliği olarak bulunmuştur. Akademisyenlerin % 42,85’i (n:3), öğrencilerin %92,30’u (n: 60) ve tüm katılımcıların % 87,50’si, (n:63) staj ve uygulama olanaklarının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Kadın katılımcıların % 66,66’sı (n:10) ve erkek katılımcıların % 92,98’i (n:53) bu görüştedir. Diğer sorunlar sırasıyla araç-gereç yetersizliği (% 79,16, n:57), öğretim elemanlarının alanlarında yetersizliği (% 69,44, n:50), yurt ve barınma olanaklarının yetersiz olması (% 68,05, n:49), altyapı yetersizliği (% 55,55, n:40), finansman yetersizliği (% 50,00, n:36), staj sırasında okul tarafından yeterince denetim yapılmaması (% 48,61, n:35), piyasa koşullarıyla uyumsuzluk (% 41,66, n:30) ve stajda iş alanı dışında işler yaptırılması (% 27,77, n:20), olarak sayılmıştır (Tablo 7). Aşağıda katılımcı görüşlerinden bazı doğrudan alıntılar verilmiştir.

“Meslek teknik öğrencilerine değer verilmiyor. Meslek lisesi öğrencisi olduğumuz zaman da meslek yüksekokuluna geldiğimizde de hep aynı muameleyi gördük. Üniversiteye gelince değişir zannetmişim ama hiçbir fark olmadı. Adam yerine konmuyoruz” (Ö56, elektrik bölümü, 20 yaş).

“Derslerin adam akıllı yapılmaması” (Ö55, erkek, mekatronik bölümü, 19 yaş).

“Yetersiz dersler, yetersiz bölüm malzemeleri vb” (Ö59, erkek, mekatronik, 19 yaş).

Araştırmada öğrenci katılımcılara ve akademisyenlere çözüm önerileri de sorulmuştur. Katılımcıların mesleki teknik eğitime ilişkin sorunlara paralel olarak belirttikleri çözüm önerileri Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8

Katılımcı Öğrenci ve Akademisyenlere Göre Mesleki Teknik Eğitimin Sorunlarına Çözüm Önerileri

Çözüm Önerileri		Kadın		Erkek		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Meslek eğitimine yeterince değer verilmesi ve algısının düzeltilmesi	<i>Akademisyen</i>	3 (3)	100,00	4 (4)	100,00	7 (7)	100,00
	<i>Öğrenci</i>	12 (12)	100,00	52 (53)	98,11	64 (65)	98,46
	Toplam	15 (15)	100,00	56 (57)	98,24	71 (72)	98,61
İşe yerleştirme /bulma olanaklarının geliştirilmesi	<i>Akademisyen</i>	3 (3)	100,00	3 (4)	75,00	6 (7)	85,71
	<i>Öğrenci</i>	11 (12)	91,66	51 (53)	96,22	63 (65)	96,92
	Toplam	14 (15)	93,33	53 (57)	92,98	67 (72)	93,05
Öğretim elemanlarının ders dışında da öğrencilerle ilgilenmesi	<i>Akademisyen</i>	- (3)	-	- (4)	-	- (7)	-
	<i>Öğrenci</i>	12 (12)	100,00	51 (53)	96,22	63 (65)	96,92
	Toplam	12 (15)	80,00	51 (57)	89,47	63 (72)	87,50
Yurt ve barınma olanaklarının geliştirilmesi.	<i>Akademisyen</i>	2 (3)	66,66	2 (4)	50,00	4 (7)	57,14
	<i>Öğrenci</i>	11 (12)	91,66	44 (53)	83,01	55 (65)	84,61
	Toplam	13 (15)	86,66	46 (57)	80,70	59 (72)	81,94
Öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesi	<i>Akademisyen</i>	3 (3)	100,00	2 (4)	50,00	5 (7)	71,42
	<i>Öğrenci</i>	11 (12)	91,66	42 (53)	79,24	53 (65)	81,53
	Toplam	14 (15)	93,33	44 (57)	77,19	58 (72)	80,55
Müfredatın iş koşullarına göre güncellenmesi	<i>Akademisyen</i>	2 (3)	66,66	1 (4)	25,00	5 (7)	71,42
	<i>Öğrenci</i>	9 (12)	75,00	42 (53)	79,24	51 (65)	78,46
	Toplam	11 (15)	73,33	43 (57)	75,43	56 (72)	77,77
Staj ve uygulama olanaklarının geliştirilmesi	<i>Akademisyen</i>	2 (3)	66,66	1 (4)	25,00	4 (7)	57,14
	<i>Öğrenci</i>	10 (12)	83,33	39 (53)	73,58	49 (65)	75,38
	Toplam	12 (15)	80,00	40 (57)	70,17	53 (72)	73,61
Araç-gereç yetersizliklerinin giderilmesi ve atölyelerin daha donanımlı hale getirilmesi	<i>Akademisyen</i>	3 (3)	100,00	1 (4)	25,00	4 (7)	57,14
	<i>Öğrenci</i>	9 (12)	75,00	32 (53)	60,37	41 (65)	63,07
	Toplam	12 (15)	80,00	33 (57)	57,89	45 (72)	62,50
Okulların bütçelerinin artırılması	<i>Akademisyen</i>	1 (3)	33,33	1 (4)	25,00	2 (7)	28,57
	<i>Öğrenci</i>	3 (12)	25,00	29 (53)	54,71	32 (65)	49,23
	Toplam	4 (15)	26,66	30 (57)	52,63	34 (72)	47,22
Okul binalarının ihtiyaçlara uygun biçimde dizayn edilmesi	<i>Akademisyen</i>	3 (3)	100,00	4 (4)	100,00	7 (7)	100,00
	<i>Öğrenci</i>	2 (12)	16,66	21 (53)	39,62	23 (65)	35,38
	Toplam	5 (15)	33,33	23 (57)	40,35	30 (72)	41,66
Staj sırasında okul tarafından daha çok denetim yapılması	<i>Akademisyen</i>	- (3)	-	- (4)	-	- (7)	-
	<i>Öğrenci</i>	11 (12)	91,66	9 (53)	16,98	20 (65)	30,76
	Toplam	11 (15)	73,33	9 (57)	15,78	20 (72)	27,77

Tablo 8’de görüldüğü gibi araştırmada mesleki teknik eğitimdeki sorunlara en geniş katılımlı öneri, meslek eğitimine yeterince değer verilmesi ve meslek eğitimine yönelik olumsuz algının düzeltilmesi olarak bulunmuştur. Akademisyenlerin tümü (n:7), öğrencilerin % 98,46’sı (n:64) ve tüm katılımcıların %98,61’i (n:71) meslek eğitimine yeterince değer verilmesi ve meslek eğitimine yönelik olumsuz algının düzeltilmesi önerisinde bulunmuştur. Kadın katılımcıların tümü (n:12) ve erkek katılımcıların % 98,24’i (n:56) bu görüştedir. Araştırmada mesleki teknik eğitimdeki sorunlara ikinci sıradaki geniş katılımlı öneri, işe yerleştirme ve iş bulma olanaklarının geliştirilmesi olarak bulunmuştur. Akademisyenlerin tümü (n:7), öğrencilerin % 96,92’si (n:63) ve tüm katılımcıların %93,05’i (n:67) işe yerleştirme ve iş bulma olanaklarının geliştirilmesi önerisinde bulunmuştur. Kadın

katılımcıların % 93,33'ü (n:14) ve erkek katılımcıların % 92,98'i (n:53) bu görüştedir. Araştırmada mesleki teknik eğitimdeki sorunlara üçüncü sıradaki geniş katılımlı öneri, öğretim elemanlarının ders dışında da öğrencilerle ilgilenmesi olarak bulunmuştur. Akademisyenlerin hiç birisi, öğrencilerin % 96,92'si (n:63) ve tüm katılımcıların %87,50'si (n:63) öğretim elemanlarının ders dışında da öğrencilerle ilgilenmesi önerisinde bulunmuştur. Kadın katılımcıların % 80'i (n:12) ve erkek katılımcıların % 89,47'si (n:51) bu görüştedir. Diğer çözüm önerileri: yurt ve barınma olanaklarının geliştirilmesi (% 81,94, n:59), öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesi (% 80,55, n:58), müfredatın iş koşullarına göre güncellenmesi (% 77,77 n:56), staj ve uygulama olanaklarının geliştirilmesi, (% 73,61 n:53), araç-gereç yetersizliklerinin giderilmesi ve atölyelerin daha donanımlı hale getirilmesi (% 62,50, n:45), okulların bütçelerinin arttırılması (% 47,22, n:34), okul binalarının ihtiyaçlara uygun biçimde dizayn edilmesi (% 41,66, n:30) ve staj sırasında okul tarafından daha çok denetim yapılması (% 27,77, n:20) olarak sayılmıştır (Tablo 8). Aşağıda katılımcı görüşlerinden bazı doğrudan alıntılar verilmiştir.

“Daha fazla araç gereç ve ders saatlerinin daha düzenli olması” (Ö59, erkek, mekatronik, 19 yaş).

Hem pratik hem de teoriğin aynı anda öğrencilere verilmesi gerekir. Derslere giren meslek eğitimi öğretmenlerinin alanlarında yeterli olması ve öğrencilerle iyi ilgilenmesi gerekir” (Ö65, erkek, mekatronik, 23 yaş).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ülke kalkınmasında ara insan gücünün yetiştirilmesinde büyük önem taşıyan mesleki teknik eğitim, ülkemizde uzun yıllar üzerinde tartışılan ve geliştirilmesi için öneriler sunulan bir sorun alanıdır. Meslek yüksekokulu öğrencileri ve akademisyenlerinin bakış açısına göre mesleki teknik eğitimin güncel sorunlarını ve çözüm önerilerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmaya yedisi akademisyen, altmış beşi öğrenci olmak üzere toplam yetmiş iki katılımcı destek vermiştir. Araştırmaya destek veren akademisyenlerin tümü öğretim görevlisi unvanlıdır ve çocuk gelişimi, elektrik, mekatronik, elektronik ve otomasyon bölümlerinde görev yapmaktadırlar. Araştırmaya destek veren öğrenciler ise bu bölümlere ek olarak coğrafi bilgi sistemleri ve kültürel miras ve turizm bölümlerinde de öğrenimlerini sürdüren öğrencilerden oluşmuştur. Araştırmanın ilk alt probleminde mesleki teknik eğitimi tercih eden öğrenci profili araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre araştırmaya katılan meslek yüksekokulu öğrencilerinin tümü meslek lisesinden mezun olmuştur. Öğrenci katılımcıların mesleki teknik eğitimi tercih etme gerekçeleri incelendiğinde en çok meslek sahibi olmak amacıyla, ailelerinin isteğiyle ve diğer liselerde zorlanacakları için meslek lisesini tercih ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Mesleki teknik eğitimi almayı tercih eden öğrencilerin bu tür okulları tercih etmelerinde en büyük etken bir meslek sahibi olmaktır. Bunun dışında aynı katılımcı birden fazla sebep belirterek örneğin hem meslek sahibi olmak hem de ailesinin isteğiyle mesleki teknik eğitime yöneldiğini belirtmiştir. Nitekim öğrenci katılımcıların ikinci en yüksek tercih etme nedeni ailesinin isteği olarak bulunmuştur. Diğer sebepler başlığı altında ailenin ekonomik durumunun başka bir yükseköğretim kurumunu seçmelerinde yeterli olmadığı, ailesinin başka bir şehirdeki eğitim için izin vermediği, aynı şehirde eğitime devam etme talebi gibi daha çok ekonomik ve sosyal sebepler belirtilmiştir. Araştırmanın bu bulguları mesleki teknik eğitimi tercih eden öğrencilerin ve ailelerinin genellikle daha alt ekonomik seviyelerden geldikleri ve başarı düzeyi düşük öğrencilerden oluştuğu algısını da desteklemektedir (Alkan ve diğerleri, 2014; Çağlar ve Türeli, 2005). Esasen bu algının değiştirilmesine ilişkin çabalar sürdürülse de hala mesleki eğitimi tercih sebeplerinin başında ailelerin ekonomik koşullarının ve öğrencilerin akademik başarılarının düşüklüğü olduğu anlaşılmaktadır. Toplumda gerekli sosyal ve ekonomik destekleme sistemlerinin oluşturulması, öğrencilerin kendilerini mesleki eğitime mecbur hissetmeden daha sağlıklı seçimler yapmalarını sağlayabilir. Devletin vatandaşlarına karşı temel sorunluluklarından biri de bu koşulları oluşturmaktır.

Araştırmanın ikinci alt probleminde mesleki teknik eğitim süreçleri araştırılmıştır. Araştırmada katılımcı öğrencilerin tümü daha önceki yıllarda meslek lisesinde eğitim almış öğrencilerden oluşmuştur. Katılımcı öğrencilerden hem daha önceki yıllarda aldıkları meslek lisesi eğitimlerini hem

de meslek yüksekokulunda aldıkları eğitimi değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırmada katılımcı öğrencilerin büyük çoğunluğunun üniversiteye hazırlık dönemlerinde herhangi bir dershaneye gitmediği, meslek lisesinde yeterli düzeyde temel bilimler (fizik, kimya, biyoloji, matematik gibi) dersleri almadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Özetle öğrencilerin lisede aldıkları kültür derslerinin müfredat içindeki ağırlıkları ve niteliği üniversite eğitimlerini sağlamaktan uzak biçimde değerlendirilmektedir. Buna ek olarak, lise eğitimi sonrasında kendi alanlarındaki dersleri de yeterli bulmadıkları ve meslek lisesinde aldıkları eğitimin iş yaşamında bu mesleği yapmak için yeterli olmadığı /kendilerini yeterli hissetmedikleri belirlenmiştir. Başka bir ifade ile katılımcı öğrencilerin çoğunluğu meslek lisesinden alanlarında yeterli bilgi ve donanımla mezun olmadıklarını düşünmektedir. Bu bulgu, mesleki teknik eğitimdeki nitelik sorunlarına vurgu yapan çeşitli araştırmaları da desteklemektedir (Alkan, Suiçmez, Aydınkal ve Şahin, 2014; Akyurt, Şahin, Demirbaş, Özkan, Gayef vd. 2008; Başaran Kazancı, Daştan, Yılmaz, Kolenoglu ve Kadioğlu, 2010; Bekdemir, 2009; Çağlar ve Türeli, 2005; Kelecioğlu, 2006; Küşat, 2014). Katılımcı öğrencilerin meslek yüksekokullarındaki eğitimin kalitesine ilişkin görüşleri de ortaöğretim düzeyine benzer biçimdedir. Nitekim katılımcı öğrencilerin büyük çoğunluğu meslek yüksekokulunda yeterli düzeyde temel bilimler (fizik, kimya, biyoloji, matematik gibi) ve diğer kültürel dersleri almadıklarını ve meslek yüksekokulunda aldıkları eğitimin dikey geçiş sınavı, kamu personeli seçme sınavı gibi çeşitli sınavlarda yeterince puan almalarını sağlayacak nitelikte olmadığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin çoğu kendilerini bir üniversite ortamında hissetmediklerini, şehir dışında, ilçelerde devam edilen eğitim ortamlarında herhangi bir kültürel faaliyete katılmadıklarını, çeşitli yurt ve barınma sorunları olduğunu, ulaşımın pahalı ve sıkıntılı olduğunu belirtmişlerdir. Genellikle ailelerinin isteği doğrultusunda aynı şehirden ya da yakın çevre illerden gelen öğrenci kalımları ise kendilerini yeterince özgür ve bağımsız hissetmediklerini, ailelerinin baskısının devam ettiğini belirtmişlerdir. Bu noktada üniversite eğitiminin bireye kazandırdığı bağımsızlaşma ve yetişkinliğe hazırlanma, bağımsız olarak kendi yaşamını sürdürme becerileri kazandırma, çeşitli kültürel etkinliklerle edindiği yaşam deneyimleri ile vizyon kazanma ve mesleki olduğu kadar entelektüel bilgi birikimi oluşturma yararlarının kısıtlandığı düşünülebilir. Özellikle aynı il ve yakın çevrelerde ve küçük illerde üniversite eğitimi sürdüren öğrencilerin beklentileri bu koşullarda karşılanamadığı gibi kendilerini üniversitede hissetmemeleri de anlaşılabilir. Ancak meslek lisesinde alınan eğitimden farklı olarak araştırma bulgularına göre katılımcı öğrenciler meslek yüksekokulunda aldıkları mesleki eğitimi yeterli bulmaktadırlar. Sadece daha çok uygulama ve staj olanakları olmasının daha yararlı olacağını belirtmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde mesleki teknik eğitimin sorunları ve çözüm önerileri araştırılmıştır. Araştırmada mesleki teknik eğitimdeki en öncelikli sorun mesleki eğitime yeterince değer verilmemesi olarak bulunmuştur. Akademisyenlerin tümü, öğrencilerin %96,92'si ve tüm katılımcıların %97,22'si mesleki teknik eğitime değer verilmediğini ve mesleki eğitim algısının olumsuz olduğunu belirtmiştir. Araştırma bulgularına göre ikinci sıradaki sorun işe yerleştirme ya da iş bulma olanaklarının az olmasıdır. Katılımcıların %95,83'ü, işe yerleştirme ya da iş bulma olanaklarının az olduğunu belirtmiştir. Araştırma bulgularına göre üçüncü sıradaki sorun, meslek bilgisi öğretmenlerinin alanlarında yetersizliği, dördüncü sıradaki sorun müfredat yetersizliği, beşinci sıradaki sorun staj ve uygulama olanaklarının yetersizliği olarak bulunmuştur. Diğer sorunlar sırasıyla araç-gereç yetersizliği, öğretim elemanlarının alanlarında yetersizliği, yurt ve barınma olanaklarının yetersiz olması, altyapı yetersizliği, finansman yetersizliği, staj sırasında okul tarafından yeterince denetim yapılmaması, piyasa koşullarıyla uyumsuzluk ve stajda iş alanı dışında işler yaptırılması olarak sayılmıştır. Gerek çeşitli araştırmalar (Çağlar ve Türeli, 2005; Kelecioğlu, 2006), gerekse kamuda ya da çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından hazırlanan araştırma raporları ve çalıştaylarda (Eğitimde Reformu Girişimi, 2012; Kalkınma Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitimde Yapısal Arayışlar Çalıştayı, 2012) benzer sorunlara dikkat çekilmiştir. Bu sorunlara çözüm önerileri ise katılımcılar tarafından bahsedilen sorunlara paralel olarak üretilmiştir. Araştırmada mesleki teknik eğitimdeki sorunlara en geniş katılımlı öneri, meslek eğitimine yeterince değer verilmesi ve meslek eğitimine yönelik olumsuz algının düzeltilmesi olarak bulunmuştur. Araştırmada mesleki teknik eğitimdeki sorunlara ikinci sıradaki geniş katılımlı öneri, işe yerleştirme ve iş bulma olanaklarının geliştirilmesidir. Araştırmada mesleki teknik eğitimdeki sorunlara üçüncü sıradaki geniş katılımlı öneri, öğretim elemanlarının ders dışında da öğrencilerle ilgilenmesi olarak bulunmuştur.

Akademisyenlerin hiç biri, öğrencilerin % 96,92'si ve tüm katılımcıların %87,50'si öğretim elemanlarının ders dışında da öğrencilerle ilgilenmesi önerisinde bulunmuştur. Diğer çözüm önerileri: yurt ve barınma olanaklarının geliştirilmesi, öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesi, müfredatın iş koşullarına göre güncellenmesi, staj ve uygulama olanaklarının geliştirilmesi, araç-gereç yetersizliklerinin giderilmesi ve atölyelerin daha donanımlı hale getirilmesi, okulların bütçelerinin arttırılması, okul binalarının ihtiyaçlara uygun biçimde tasarlanması ve staj sırasında okul tarafından daha çok denetim yapılması olarak sayılmıştır. Bu öneriler araştırmanın uygulamaya dönük önerileri olarak da kabul edilebilir.

Son yıllarda dünyada mesleki teknik eğitime yönelik yeni bir bakış açısının benimsenmesini gerektiren bilimsel ve teknolojik gelişmeler ağırlık kazanmaktadır. Yüksek teknoloji gerektiren mesleklerin ağırlığı artarken bu mesleklere hazırlanma konusunda daha farklı gereklilikler ortaya çıkmaktadır (Eren, 2020). Her çağın insan gücü kendine özgü biçimde yetiştirilmelidir. Tarım devriminde ve Sanayi devriminde kol gücüne dayanan meslekler ön plandayken özellikle bilgi çağı, farklı bir insan tipini gerektirmiştir. Mesleğe yönlendirmenin erken yaşlarda olması gerektiğine ilişkin genel kabuller de giderek buna paralel biçimde değişmiştir. İnsanların yaşamları boyunca pek çok meslek değiştirmek zorunda kalacağı, yeniden meslek edineceği süreçlerden geçeceği yeni bir dünya bakış açısı meslek eğitime bakış açısını da değiştirmiştir. Bu durum meslek eğitimini erken yaşlara ya da çocukluk dönemine sıkıştırmak yerine hayat boyu gerçekleşen bir süreç olduğu gerçeğini güçlendirmiştir. Dijital devrimin yaşandığı ve artık *yapay zeka, artırılmış gerçeklik, karanlık fabrikalar, insansız araçlar* gibi kavramların öne çıktığı *endüstri 4.0* ile kol gücü yerini beyin gücüne, akla, yaratıcılığa bırakmıştır. Yeni teknolojilerin kullanıldığı mesleklere hazırlanmada gençlerin temel bilimler konusunda da yeterli düzeyde bilgi ve becerilere sahip olması gerektiği düşünülürse, mesleki teknik eğitimde müfredatın buna uygun biçimde düzenlenmesi gerektiği açıktır. Ülkelerin mesleki teknik eğitimi ekonomik, politik, eğitim, toplumsal süreçler ve teknolojiyi bir bütün olarak ele alarak üst düzeyde politikalar ve stratejiler oluşturarak ele alması ve tüm toplumsal kesimlerle işbirliği içinde gerçekleştirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Meslek lisesi memleket meselesi gibi bir takım projelerle ve *organize sanayi bölgelerinde* mesleki teknik eğitim kurumları kurulmasıyla atılan bazı adımlar Türkiye'de mesleki teknik eğitime olan ilginin ve geliştirme çabasının bir göstergesi olarak düşünülebilir (MEB, 2018). Nitekim özellikle organize sanayi bölgeleri içinde kurulan mesleki eğitim kurumları (meslek liseleri ve meslek yüksekokulları) ve mesleki eğitim merkezlerindeki çıraklık uygulamaları ile Türkiye'de piyasa koşullarının gerekliliklerine uygun meslek elemanı yetiştirme amacı öne çıkmaktadır. Ancak mesleki eğitim merkezlerindeki çıraklık eğitimi uygulamalarının sanayi için ucuz işgücü yetiştirme ve çocuk işçi çalıştırmaya hizmet eden bir uygulamaya dönüşmesi tehdi de dikkate alınmalıdır. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne ve Çocuk Hakları Sözleşmesine göre 18 yaşından küçüklerin çalıştırılması yasaklanmıştır. Türkiye bu uluslararası sözleşmeleri onaylayarak kendi yasalarına dahil etmiştir. Çağdaş ülkeler çocuk işçi çalıştırma yasağının bilincinde olarak giderek mesleki teknik eğitimi daha ileri yaşlara kaydırmaktadır. Nitekim çağımızda yüksek teknoloji gerektiren mesleklere hazırlığın temel bilimlerde de belli bir düzeyde eğitim almayı gerektirdiği düşünülürse, mesleki teknik eğitimin içeriğinin temel bilimlerde de iyi yetişmeyi kapsayacak biçimde düzenlenmesi; *niteliksiz eğitim, düşük başarı, başarısız öğrencinin gittiği okullar* gibi olumsuz algıyı da ortadan kaldıracak biçimde yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Araştırmanın bulgularında olduğu gibi mesleki eğitimin algısının olumsuzluğu ancak bu şekilde düzelebilir. Yine araştırmada katılımcılar hem meslek lisesi hem de meslek yüksekokulu düzeyinde bu dersleri yeterince almadıklarını belirtmişlerdir. Meslek liseleri ve meslek yüksekokullarının başarısının artırılması ve olumsuz imajının düzeltilmesi daha iyi yetişme olanakları sağlanması ile mümkündür. Bu, sadece meslek derslerinin değil diğer derslerin de nitelikli verilmesi ile sağlanabilir.

Dünyada giderek yükselen işsizlik soruna en iyi çözümlerden biri de doğru ve etkili bir mesleki eğitim politikası oluşturmak ve uygulamaktır. Ancak bunu oluştururken sadece tek taraflı biçimde piyasa koşullarına uygun insan gücü yetiştirmek hedeflenmemelidir. Bunun yanı sıra mesleki eğitim verilirken çocukların ve gençlerin uluslararası sözleşmelerden ve yasalardan doğan hakları ve güvenlikleri de dikkate alınmalıdır. Özellikle yaş grubu dikkate alınarak mesleki eğitim merkezlerinde ve meslek liselerinde verilen mesleki teknik eğitimde bu durum dikkate alınmalıdır. Üniversite çağı

olan meslek yüksekokullarında verilen mesleki teknik eğitimde ise öğrencilerin yurt, barınma, ulaşım, sorunları çözümlenmelidir. Araştırma bulgularında özellikle mesleki teknik eğitimi tercih eden öğrencilerin profilinde belirlendiği gibi ekonomik açıdan desteklenmelerini sağlayacak çeşitli başarı bursları, öğrenci kredileri, yarı zamanlı iş olanakları ile desteklenmeleri uygun olacaktır. Öğrencilerin alanlarında uygulamalı ve teorik eğitim arasındaki denge gözetilirken sadece kendi meslek alanlarında yetişmeleri değil bunun yanı sıra iletişim, liderlik, işbirliği, yaratıcılık becerilerini geliştirebilecekleri kültürel ortamlar ve olanaklar da sağlanmalıdır. Esasen sadece mesleki eğitim açısından değil tüm ön lisans ve lisans öğrencileri için de geçerli olmakla birlikte, iş hayatına daha kısa sürede atılabilecekleri düşünülen meslek yüksekokulu öğrencilerinin vizyonlarını geliştirmeleri, girişimcilik, proje hazırlama ve uygulama gibi çeşitli konularda da öğrenmeleri desteklenmelidir. Meslek yüksekokullarının kurulacağı çevreler seçilirken, üniversite eğitiminin tek amacının öğrencileri bir mesleğe hazırlamaktan ibaret olmadığı, çeşitli sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılmanın insanı bir bütün olarak geliştirmedeki önemi ve değeri gözden kaçırılmamalıdır. Nitekim araştırmada öğrenci katılımcılar kendilerini üniversitede hissetmediklerini belirtmiştir.

Kaynakça

- Akyurt, N., Şahin, H., Demirbaş, B., Özkan, N., Gayef, A., Bekiroğlu, N., & Turoğlu, H.T. (2008). Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu'na sınavlı ve sınavsız geçiş ile kayıt yaptıran öğrencilerin mezuniyet başarılarının karşılaştırılması, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 3(7), 155-169.
- Alkan, C., Doğan, H., & Sezgin, S.İ. (2001). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları*. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.
- Alkan, R. M., Suiçmez, M., Aydınkal, M. & Şahin, M. (2014). Meslek yüksekokullarındaki mevcut durum: Sorunlar ve bazı çözüm önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(3). 133-140.
- Ant Haber. (2021). *Dünya bu sorunu konuşuyor... Ev gençleri 'NEET' (Hürriyet:Nuray Çakmakçı)* <https://www.haberant.com/haber/dunya-bu-sorunu-konusuyor-ev-gencleri-neet/32732> Erişim Tarihi: 6 Mart 2021.
- Başaran Kazancı, Z., Daştan, S., Yılmaz, E., Kolenoglu, Ş. & Kadioğlu, T. (2010). Teknik ortaöğretim kurumları mezunlarının meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilmeleri: Rize üniversitesi Rize meslek yüksekokulu örneği. *MYO-ÖS 2010-Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu*.
- Bekdemir, M. (2009). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin matematik kaygı düzeylerinin ve başarılarının değerlendirilmesi. *EÜFBED- Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2(2).
- Büchel F. (2002). Successful apprenticeship-to-work transitions. On the long term change in significance of the German school-leaving Certificate. *International Journal of Manpower* 23(5), 394-410.
- Çağlar, N. & Türeli, N. (2005). Meslek yüksekokullarına sınavsız geçişle ve ÖSS puanı ile gelen öğrencilerin genel başarı oranlarının karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 10(2), 369-377
- Eren, Z. (2020). Toplum 5.0 ve dijital dünyada toplumsal dönüşüm ve eğitim.(Ed. D. Akçay& E.Efe) içinde *5.0. Dijital dönüşüm ve süreçler*. İstanbul: Gelişim Üniversitesi Yayınları, ss. 169-206.
- Ekonomistler Platformu (2021). *Türkiye'de genç işsizliği sorunu*, *Ekonomistler platformu genel Sekreteri Ahmet Can*. <http://www.ekonomistler.org.tr/arsivler/445> Erişim Tarihi: 01.11.2021.
- Eurostat, (2020). *Eurastat statistics explained index young people neither in employment nor in education or training*https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training Erişim Tarihi: 01.11.2021.
- Genç İşsizler Platformu (2021). *İşsizlik ve istihdam kasım ayı raporu* <https://gencissizler.org/2022/02/15/genc-issizlik-bulteni-subat-2022%ef%bf%bc/> Erişim Tarihi: 01.11.2021.
- Keating, J., Medrich, E., Volkoff, V. & Perry, J. (2002). *Comparative study of vocational education and training systems*. NCVER. Kensington Park: Australia.
- Kelecioğlu, H. (2006). Meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş sisteminde öğrenci başarısına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri. *Eurasian Journal of Educational Research*, 24, pp, 123-133
- Köseleci, N. (2012). *Meslek eğitiminde kalite için işbirliği: Hayat boyu öğrenme çerçevesinde mesleki beceri kazanımı. Uluslararası eğilimler*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi. http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_Hayat-Boyu-%C3%96%C4%9Freme-%C3%87evresinde-Mesleki-Beceri-Kazan%C4%B1m%C4%B1.pdf adresinden 01.03.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Kuş, E. (2009). *Nitel-nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Küşat, N. (2014). Meslek yüksekokullarında öğrenci başarısı üzerine bir çalışma: Eğirdir meslek yüksekokulu muhasebe programı örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 61, 65-79.

- MEB (2016). *Meslek lisesi memleket meselesi*. MEB Yayını. <http://www.meslekliisesimemleketmeselesi.com/tr-TR/MLMMNedir/Amac> Erişim Tarihi: 02.07.2021.
- MEB (2018). *Milli Eğitim Bakanlığı Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin görünümü raporu*. MEB Yayını. http://mtegm.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/2018_11/12134429_No1_Turkiyede_Mesleki_ve_Teknik_Egitimin_Gorunumu.pdf Erişim Tarihi: 01.07.2021.
- MEB (2020) *Mesleğim hayatım*. MEB Yayını. <https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/haber/meslek-liselerine-bakis-acisi-degisti> Erişim Tarihi: 02.06.2020.
- MEB (2020). *Genç işsizliği azaltmak için mesleki ve teknik eğitim*. MEB Yayını. <https://meb.gov.tr/genç-issizligi-azaltmak-icin-mesleki-ve-teknik-egitim/haber/20458/tr> Erişim Tarihi: 02.07.2021.
- MEB (2021). *Mesleki eğitim haritası..* MEB Yayını. <http://meslekiegitimharitasi.meb.gov.tr/ogrenci.php> Erişim Tarihi: 02.07.2021.
- MEB (2021). *Milli Eğitim Bakanlığı Türkiye geneli meslek öğrencisi istatistikleri (2021-2022)..* MEB Yayını. <http://meslekiegitimharitasi.meb.gov.tr/ogrenci.php> Erişim Tarihi: 02.07.2021.
- MEB (2021). 2023 Eğitim vizyonu. <http://2023vizyonu.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 02.07.2021.
- Mesci, H. ve Uzunbacak, S. D. (2019) Adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer gelişiminde Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile ilgili sorunları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2), 167-209.
- Özkan, U.B. (2018). *21. yüzyılın eğitim anlayışıyla mesleki ve teknik eğitimin esasları*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı (2014). *Onuncu kalkınma planı (2014-2018) mesleki eğitimin yeniden yapılandırılması çalışma grubu raporu*. Kalkınma Bakanlığı Yayını, Yayın No: KB: 2898 - ÖİK: 738. https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/10/10_MeslekiEgitiminYenidenYapilandirilmesiCalismaGurubuRaporu.pdf Erişim Tarihi: 02.07.2021.
- Yılmaz, M.S. (2017). Ahilik teşkilatı. *Ahiname*, Temmuz-Eylül 1,1, ss.43-46.
- Yıldırım, S. (2017). Ahilik teşkilatı. *Ahiname*, Temmuz-Eylül 1,1, ss.47-51.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yorgancı, S., Kolçak, M., Terzioğlu, Ö., Kartal, Z. ve Bilici, N. (2014). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin matematik dersine yönelik umutsuzluk düzeyleri. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi (EJOİR)*, 2(1), 1-16.
- Yüksek Öğretim Kanunu (1981). Resmi Gazete. Yayın Tarihi: 06.11.1981. Sayısı: 17506. Numarası: 2547.
- YÖK (2021). *Yükseköğretim Kurulu istatistikleri*, <https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01.07.2021.